

Na tragu neumrlih sjena

(Vladimir Kecmanović, *Das ist Прунцун*, Vukotić media, Beograd, 2014)

U godini jubileja, jednoj među mnogima koju kao naslednici veličanstvnih junaka sa Cera i Kolubare obeležavamo, slavimo stogodišnjicu kao najnedostojniji potomci među svim narodima pobednicima Velikog rata. Razjedinjeni, bolno podeljeni na sramotne interesne sfere, više smo pažnje posvetili lanjskoj, takođe poludovršenoj „svetskoj, a našoj“ 1700. godišnjici Milanskog edikta (iako smo sa hrišćanstvom, i to mnogi ne svojevoljno, veze počeli da stvaramo tek šest vekova nakon donošenja navedenog edikta u gradu koji je, Bogu hvala, i dalje – iako u vreme Konstantina to nije mogao ni da nasluti da će biti – srpski) nego godini za koju postoje materijalni dokazi, „časni ljudi i pouzdani svedoci“ (kako bi Kiš rekao) i koja u svakoj istoriji srpskoga naroda mora da stoji upisana pri samom vrhu moralnih i herojskih kolektivnih podviga i podvižništava.

Upravo zbog činjenice da nam je draže da nam i dalje svojim aršinima mesto u svetskoj istoriji određuju drugi, umesto da sami s ponosom istaknemo svoj krvlju zaslužen značaj, mi biramo da nas i dalje kadija i tuži, i da nam i sudi, pa i ono na šta imamo puno pravo da budemo ponosni, iskorištavamo ne bi li se nedostojnima dodvorili ili i najmanju vlastitu čar nekako iz tuđih (mahom, nevladinih) džepova izvukli. Sarajevo je u ratno i poratno doba, pored svih ostalih, imalo i nesreću da od zaista multikulturalnog grada u zamahu ka svom istorijskom maksimumu postane poligon za raznorazne svetske nevladine opite, pokuse i eksperimente, u kojima, mašeći suštinu, finansijsku dobit jure razni, a najčešće oni koji sa istim nemaju nikakvih dodirnih tačaka. Od belosvetskih Anđelina, U2 i ostalih koji su došli da nas uče našu istoriju, gori su samo oni koji nemaju obraza da barem, ako već neće da nauče, barem s pažnjom pročitaju i istorijske

udžbenike na svome jeziku. Razne beogradske mrčihartije očešavaju se nedostojne o ovaj jubilej, poganeći sve herojsko u njemu, od Gavrilovog hica do konačnog proboja Solunskog fronta i oslobođenja četiri godine kasnije. Region BHSCG, tako grozomorno akronimski označen kao svojevrsan virus nastao u laboratorijama daleko od očiju javnosti istog podneblja, dobio je, ako voljnih za istinu još u njemu ima, u novoj knjizi Vladimira Kecmanovića *Das ist Prinzipun* pravi istinogovoreći, nepretenciozni i svima dostupni udžbenik o jednom od pitanja koja su, kalendaru a ne nama hvala, opet u žiži post-jugoslavnske javnosti: liku, delu i ulozi Gavrila Principa i njegovih sadrugova iz organizacije Mlada Bosna.

Kako se bliži Vidovdan i ove godine, mediji u Srbiji rešili su da, osim prikazivanja ekranizacijom osakaćenog Simovićevog dela, pažnju posvete i onim hicima koje neobrazovani nazivaju uzrokom četvorogodišnje do tad neviđene svetske klanice. Afirmiše svako svoj ugao gledanja, naplaćuje tuđe vizije vlastite istorije kao svoje autorsko delo, a samo Vladimir Kecmanović uspeva da na pravi način da sliku podneblja, vremena i prilika koje su, sagledane očima onog i ovog vremena, jedan i jedini zdravorazumski pogled na sva dešavanja u junu mesecu pre tačno sto godina. Iz ugla rođenog Sarajlije, u ovoj se knjizi nalazi, nepretenciozno i sažeto, dokumentovano i kratko i jasno „u bebu“ kazano sve ono što se o Principu ima i treba reći. Od Mlade Bosne kao zdrave i samosvesne organizacije nastale na podneblju čija istorija je obeležena bunama, stambolskim fermanima i bečkim protektoratima, a tako nazvane iz omaža brojnim evropskim oslobodilačkim (nikako terorističkm!) pokretima, koja je objedinjavala slobodnomisleće mlade Srbije kao slovenskom Pijemontu okrenute misleće ljude sve tri bosanskohercegovačke veroispovesti, do tada aktuelnih prilika u Evropi koje su samo izgovor za paljenje paklenog ognja na Balkanu tražilie, sve je u ovoj knjizi. Od Principa kao onomastičke oznake cara do samog nesuđenog cara Franje

Ferdinanda, strasnog lovca koji je odstrelio četvrt miliona primeraka životinja u svojoj lovačkoj karijeri; od klice slobodarske želje učenika mostarske gimnazije, do samog ostvarenja tiranoubstva, kao vekovima opravdane i samo kod nas dvostrukim aršinima merene akcije, od veličanstvenog i zaboravljenog Bogdana Žerajića do kroz istoriju prepotencirane Apisove i uopšte crnorukaške tobožnje uloge u svemu, Kecmanović je izneo materijalne dokaze i, ostvarujući dijalog sa čitaocima, osvetlio svaki budžak istorije, koju su brojni i iz raznih pobuda, kao džepove samoubice, tražeći ma koji dokaz svojim tvrdnjama, poslednjih pedeset godina živu kuvali u bosanskom loncu. Prošetali smo sa ovom knjigom od Latinske ćuprije preko Principovog mosta do Ferdinandove ćuprije, usput videvši da ni u kamenu uklesano ne stoji u južnoslovenskom svetu postojano („kano klisurine“, samo mi se u mislima nameće, kao i naredni stih bivše zajedničke himne).

O nepostojanosti pamćenja, Kecmanović progovara početnim poglavljem o sevdalinki Safeta Isovića i njenoj prećutanoj sudbini danas, puštajući rukavce priče da svaki odu na svoje, a van svoga postavljeno mesto. Takođe, samim naslovom, od u pesmu uvedenog Gavrila, autor ove knjige pravi jednu domišljatu referencu na još jedan aspekt popkulture, parafrazirajući repliku iz Krvavčevog nezaboravnog filma, mitologizacije istorijske uloge Vladimira Perića Valtera, koja je i dr Neletu Karajliću (prvom i jedinom originalnom lažnom doktoru nauka međ Južnim Slovenima, op. a.) poslužila kao naslov za album legendarnog i dalekovidećeg sarajevskog Zabranjenog pušenja. Ako zahvaljujući jednom preskupom i arhipartizanskom jugoslovenskom filmskom ostvarenju danas svaki Kinez zna ko je i šta označava Valter, danas više popkulturalna nego istorijska ličnost, naša je dužnost da kao generacija koja podbacuje uporno u svemu, barem Principovu žrtvu konačno svetu predstimo u pravom svetlu, iz ugla istorije i zasluženog, opravdanog mita, i učinimo smešnim svakoga

ko se drzne da o njoj govori bez dužnog poštovanja. Toliko smo valjda od indoktriniranih neposrednih predaka otišli dalje, i toliko smo onima daljima valjda dužni. *Das ist Prinzipun*, replika je kojom čitanje ove knjige treba završiti, i oslobodivši se najtežeg, duhovnog ropstva, sledivši nadalje Principov zavet, uvesti Gavrila u red mitologizovanih legendarnih junaka naše prošlosti, sa najpozitivnijim stavom o njegovoj žrtvi i sa oreolom Obilića, koga žrtvom i opipljivom materijalnom istinitošću motiva, uzroka i posledica svog veličanstvenog čina div junak iz Obljaja i zasenjuje.

Završavajući ovaj tekst, nametnuo mi se kao ilustrativan i stav pomenutog dr Neleta, koji govoreći ne o ovoj knjizi, upravo o njoj i iznosi stav, u svome nedavnom intervjuu:

Mnogi iz EU, sto godina posle, ne gledaju pozitivno na Principa i srpsku ulogu u Velikom ratu...

Kontradiktorno, svesno menjajući istorijski kontekst, ta ista Evropa, danas, odriče se svoga duhovnog oca, stavljajući njegovu Mladu Bosnu u antievropski koncept, a Austrougarsku, dekadentnu tvorevinu, baziranu na feudalnom sistemu, koju je srušila ingenioznost Mlade Bosne, svrstava u evropsko demokratsko nasleđe. Nikad se dnevna politika nije tako bezobzirno umešala u istoriju kao u slučaju Mlade Bosne, što taj pokret čini još žioljim. Principovi stihovi, „naše će sjene hodati po Beču“, tek danas dobijaju na svojoj snazi i istinitosti. Da ne hodaju, ne bi ga se sada ni setili.

Uravo ove sjene, kojima ova knjiga počinje, dolaze do nas, još žive, u Gavrilovoj pesmi „Umiranje“, koju citira i sam Kecmanović na zadnjoj korici ovog dela. Te senke su seni velikana, kojima se treba do zemlje pokloniti, jer njihova važnost hodi daleko pred nama, nedostojinima. U epohi u kojoj se stope u kamen izlivenne, i reči u kamen napisane (potvrđujući, kao pravi crnjanskovljevski „slučaj komedijant“ onu Andrićevu, povodom nekih davnih tabli u Bosni, izrečenu misao „U ćutanju je sigurnost“) netragom gube, ne može i ne

sme da se izgubi ono što kao najvrednije u svojoj istoriji i kolektivnoj memoriji baštinimo. Herojski čin Gavrila Principa, kao glasni pucanj slobodarske težnje porobljenog i poniženog, luta i danas po Beču i plaši gospodu. Da bismo znali čega se to plaši Evropa, i da bismo sebi i susedima pojasnili da lutajuće seni nisu vampiri, nego dobri duhovi naše herojske prošlosti, te da bi nam već jednom bilo jasno kuda su se to u ta davna vremena, zašto i zbog koga zaputili, Kecmanović nam je, ovom knjigom, dao sve putokaze. Da im vreme ne izbriše ili ne skloni tekst, čuvajmo ovu knjigu kao publicistički bez premca najznačajniju knjigu godine i istorijski dokument prvog reda.